

Anabole-androgene steroider: Politiets håndhevelse av et samfunnsproblem

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2020

Kand.nr: 248 & 262

Antall ord: 8730

Innholdsfortegnelse

Innledning	4
<i>Problemstilling</i>	5
Fremgangsmåte	5
<i>Nøkkeltemaer og avgrensinger</i>	5
<i>Metode</i>	5
<i>Litteratursøk og kildekritikk</i>	6
Et historisk perspektiv	7
<i>Dopingens fremvekst</i>	7
<i>Anabole-androgene steroider – fra medisinsk bruk til hele samfunnet</i>	7
Hva er anabole-androgene steroider?	8
Bivirkninger og konsekvenser	9
<i>Psykiske bivirkninger</i>	9
<i>Sammenhengen mellom AAS og vold</i>	10
<i>Påvirkende faktorer</i>	11
Et samfunnsproblem?	12
<i>Et definerbart problem</i>	13
<i>Et komplekst problem</i>	14
<i>Et økende problem?</i>	14
<i>Påvirkende faktorer</i>	15
Lovendring for bruk og besittelse av dopingmidler (2013)	16
<i>Sammenligning opp mot narkotika</i>	16
<i>Høringsforslag fra Justisdepartementet</i>	16
<i>Sammenligning opp mot alkohol</i>	17
<i>Legaliseringsdebatten</i>	18
<i>Sammenligning med andre nordiske land</i>	18
Lov, lovhjemmel og kompetanseheving	18
<i>Skjellig grunn</i>	19

<i>Kompetanseheving av politiet</i>	20
Politiets metoder og dets utfordringer	20
<i>Tollsaker</i>	20
<i>Åpne kilder</i>	22
<i>Ressurser og kompetanse</i>	22
Spesialisering og systematisering	25
<i>Utvikling av «åpne kilder-metodikken»</i>	25
<i>Etterretningsbasert politiarbeid</i>	26
Avslutning	27
Litteraturliste	29

Innledning

Overhørt på fotballtrening i Rosenborg:

Mini: «*Kan vi ikke avslutte treningen, jeg har vært her siden kl. 12*».

Eggen: «*Hold kjeft på deg, Mini. Jeg har vært her siden 1960*» (Ordtak.no, u.å.).

På tross av at sitatet er myntet på god humor, ser vi stadig flere mennesker som er interessert i raske resultater på treningen sin, og at flere er villig til å ta snarveier for å komme til målet. Vi har tatt utgangspunkt i en problematikk rundt doping, fordi vi igjennom egne erfaringer har sett et problem som er mer synlig nå enn tidligere. Som en del av «generasjon prestasjon», er det selvbelagte presset på oss i mange ulike settinger, men det er kanskje spesielt fremtredende når det gjelder vår egen kropp. Kroppen har blitt det nye statussymbolet (Turnock, 2018, s. 92), og det er få som er upåvirket av dette. Om man sveiper gjennom Instagram eller reiser på et treningssenter, vil en bli møtt med et press om at trening og god fysikk er viktigere nå enn noen gang tidligere. På bakgrunn av dette ble vi interessert i å sette søkelyset på medaljens bakside av dette nye kroppsidealet.

I november 2019 reiste vi på *nasjonalt antidopingseminar* i Lillestrøm, arrangert av Antidoping Norge. Dette seminaret samlet viktige aktører i antidopingarbeidet, og det gjorde oss kjent med at politiet har mulighet til å bidra i større grad enn nå. Vi knyttet i tillegg kontakter med aktører innenfor politiet som har vært uvurderlige for denne oppgaven. På seminaret ble det blant annet uttalt at det foreligger ingen målrettet kamp mot doping i politiet i dag, noe som dannet grunnlaget for problemstillingen i denne oppgaven.

Kunnskapsnivået på doping i Norge fremstår som relativt lavt, og forbindes mest til idretten for folk flest. Gjennom erfaringer vi opparbeidet oss under praksisåret i hvert vårt politidistrikt, så vi at kunnskapsnivået rundt doping lå langt under kunnskapen om eksempelvis narkotika. Dette støttes av politidirektoratet, som uttalte følgende til TV 2 (Moltubak, 2016) i en avisartikkel fra 2016:

Politidirektoratet ønsker at politidistriktenes kunnskaper rundt doping, følgeskader og hvilken betydning doping har for annen kriminalitet skal øke. Preparatene er skadelig for den enkelte og fører til en rekke uønskede og skadelige konsekvenser for andre og samfunnet forøvrig, sier Astrid Borge, seksjonssjef i POD til TV 2.

Vi har i denne oppgaven forsøkt å gi leseren et historisk perspektiv på doping og hvorfor det har utviklet seg til å bli et såkalt samfunnsproblem. Siden 2013 har bruk og besittelse av anabole-androgene steroider vært ulovlig, noe som er opp til politiet å kontrollere. Tyngden har vi derfor lagt på dette dopingmiddelet, og de ringvirkningene det har. Dette danner grunnlaget for å belyse hvilke utfordringer og muligheter som ligger i politiets håndhevelse av problematikken. Fokuset vårt har vært å sette søkelyset på en problematikk som tilsynelatende går under radaren i politiet, og vi håper at vi kan gi et lite bidrag for å øke bevisstheten rundt hvilke muligheter politiet har i arbeidet mot anabole-androgene steroider.

Problemstilling

Problemstillingen vår er dermed følgende: «*Hvilke muligheter har politiet til å håndheve samfunnsproblemet anabole-androgene steroider?*».

Fremgangsmåte

Nøkkeltemaer og avgrensinger

På grunn av temaets store omfang har vi valgt å gjøre noen avgrensninger. Doping er et begrep som fanger mange ulike stoff, men vi har valgt å snevre oss inn mot anabole-androgene steroider, heretter kalt også AAS. Doping som problem er komplekst, og det kan diskuteres hvorvidt AAS er et samfunnsproblem eller ikke. På bakgrunn av uttalelser fra ulike fagmiljøer har vi valgt å omtale AAS som nettopp det. Det forebyggende perspektivet på dopingproblematikken er nevnt, men blir i oppgaven overskygget av det operative fokuset på hvordan politiet kan jobbe. Vi har i tillegg valgt å ekskludere doping i idretten, men heller satt søkelyset på doping i samfunnet. Gjennom å se utelukkende på politiets oppgaver, er naturlige samarbeidspartnere som Antidoping Norge, helsevesenet og treningskjeder ikke vektlagt nevneverdig.

Metode

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Begrunnelsen for å velge en bestemt metode er at vi mener at akkurat den metoden egner seg best til å belyse problemstillingen» (Dalland 2017, s. 51). I dag finnes det en god

del eksisterende forskningsmateriale innenfor dette emnet. Vi har på bakgrunn av dette valgt å skrive en teoretisk og vitenskapelig oppgave. Til å innhente data, statistikk, og forskning som er relevant for oppgaven, har vi samarbeidet med politioverbetjent Erik Håland og forsker og sosionom Tommy Moberg.

Forskningsmateriale benyttet i oppgaven er i hovedsak vitenskapelig forskning innen feltet doping. Doping og hvilke stoffer som er dagsaktuelle er i stadig endring, og vi har derfor fokusert på å finne så oppdaterte kilder som mulig. En utfordring i denne oppgaven har vært at vi retter søkelyset opp mot et område som ikke tidligere har vært en prioritering for politiet, nemlig politiets arbeid mot doping. For å få en helhelhetsforståelse av politiets arbeidsmetodikk, har det vært hensiktsmessig å bruke kvalitativ og kvantitativ forskning som i utgangspunktet ikke er konkret rettet mot doping. I oppgaven har vi derfor hatt en kritisk tilnærming til hvordan vi tar i bruk denne forskningen, og forsøkt å se på de faktorene som kan være med å påvirke politiets tilnærming med tanke på denne problematikken. I Norge er det lite eksisterende forskning på doping utenfor idretten, og utenlandsk forskning har derfor gjort seg svært gjeldende for oppgaven.

Litteratursøk og kildekritikk

Vi har i hovedsak benyttet oss av søkemotoren «Oria» og «Google Scholar» for å finne litteratur på internett, og brukt faglitteratur av anerkjente personer på feltet, samt bøker fra pensumlisten vår på Politihøgskolen. Vi har også benyttet oss av en rekke fagartikler som omhandler doping, men også andre temaer som kan sees i sammenheng med problematikken. Avisartikler er brukt for å belyse temaet doping som et samfunnsproblem.

Ifølge Dalland (2017, s. 158) står kildekritikken sentralt i en teoretisk oppgave. Vi har fokusert på artikler som er utgitt av seriøse aktører, med etterprøvbart innhold. For å bevare objektiviteten i oppgaven, har vi sett på forskningen og undersøkelsene med et kritisk blikk.

Et historisk perspektiv

Dopingens fremvekst

For flere tusen år siden så man starten på det vi i dag kaller for doping. Stimulerende naturprodukter ble blandet sammen for å gi en prestasjonsfremmende effekt, enten det var grekerne som skulle til dyst i de olympiske leker, eller sør-amerikanere som ville dempe sultfølelsen og øke utholdenheten til lange marsjer. Selve ordet «dop» kommer fra flamsk og betyr «blanding» (Antidoping – trening.no, 2014).

De ulike blandinger utviklet seg gjennom årene, men det var ikke før på slutten av 1800-tallet at doping gjorde sitt inntog i den moderne idretten. Den gang ble forskning og utprøving av doping sett på som det å være forut for sin tid. Mange ulike blandinger ble brukt, både blant langdistanseløpere og boksere, syklister og svømmere (Wehei, 2019, s. 49). Den første dopinglisten ble opprettet i 1968, og samme året, under de Olympiske leker i Mexico, ble de første offisielle dopingtestene utført (Moberg & Hermansson, 2014, s. 10).

Selv om de fleste forbinder doping med idrett og trening, har det også blitt brukt en rekke andre steder, som under krigføring, i utelivet og gjennom religiøse ritualer (Antidoping - trening.no, 2014, & Weihe, 2014, s. 24 & 30).

Anabole-androgene steroider – fra medisinsk bruk til hele samfunnet

Det finnes mange former for doping, blant annet bloddoping, gendoping, stimulerende midler, og anabole-androgene steroider (Store norske leksikon, 2019). Politiet er primærkontrollør på AAS, og vi har valgt å fokusere på dette, i motsetning til andre former for doping hvor Antidoping Norge har hovedansvaret for kontrollen.

I 1935 utviklet den tyske kjemikeren Adolf Butendant de første anabole-androgene steroidene, ment for behandling for Hypogonadisme (Sports Illustrated, 2018), som ifølge Norsk Helseinformatikk (2019) er en tilstand hvor man har nedsatt produksjon av testosteron, altså det mannlige kjønnshormonet. Testosteron står for en rekke viktige oppgaver; blant annet beinvekst, muskelvekst og spermproduksjon. Testosteron er også med på å utvikle stemmen, hårvekst og penis (Harvard Health Publishing, 2019). De første anabole-androgene steroidene ble altså laget for et godt formål, men formålene ved bruken skulle senere utvide seg til helt andre områder.

Allerede året etter, under deres egne olympiske leker i Berlin i 1936, gikk ryktene om systematisk bruk av AAS i den tyske leiren (Moberg & Hermansson, 2014, s. 8). Mytene skal også ha det til at tyskerne, og Adolf Hitler selv, brukte AAS under andre verdenskrig (ProCon, 2019), hvor dette nærmest ble symbolet på den overlegne makten (Reinhold & Hoberman, 2015, s. 57). Man har derimot til gode å bekrefte dette, men det var i perioden etter krigen at bruken av doping og AAS eksploderte, gjerne kalt for en «farmakologisk revolusjon» (Moberg & Hermansson, 2014, s. 8). Først i kraftidretter som styrkeløft og bryting, senere også innenfor blant annet friidrett, svømming og ishockey (ProCon, 2019). Det gikk syv år fra den første dopinglisten i 1968 til AAS ble forbudt innen idretten i 1975. Allerede da hadde AAS blitt brukt som dopingmiddel i bodybuildermiljøene i over 20 år (ProCon, 2019, & Sports Illustrated, 2018). Ved oppblomstringen av treningssentre rundt 80-tallet spredde dopingbruken seg fra subkulturen «bodybuildermiljøet» og videre til «enhver manns liv», altså hele samfunnet (CESAR, 2013, & Public Health Institute, 2017, s. 2).

Hva er anabole-androgene steroider?

AAS er syntetiske derivater (etterligninger) av testosteron som er syntetisert for å stimulere kropp- og muskelvekst (Mazzeo, 2018, s. 3). Ifølge Norsk helseinformatikk (2018) er syntetiske stoffer «stoffer som ikke finnes i naturen, og som derfor må lages i laboratorier. AAS har en kjemisk struktur som er så lik de mannlige kjønnshormonene at de kan utøve den samme effekten på kroppen». De anabole-androgene steroidene kan enten tas med injeksjon, oralt ved piller eller gel, eller smøres inn i huden. (Drugs.com, 2018, & CESAR, 2013). AAS produserer en kombinasjon av anabole og androgene effekter. Den anabole effekten - effekten som er ettertraktet av brukerne – inkluderer økt proteinsyntese, nedsatt utskillelse av Nitrogen, samt betydelig gevinst for musklene, både i styrke og størrelse. Den maskuline utviklingen gjennom bruken av AAS kommer derimot gjennom de androgene effektene. Da snakker en gjerne om slikt som mannlig seksuell karakter og vekst av mannlig hårmønstre (Pope Jr. & Katz, 2003, s. 331).

Bivirkninger og konsekvenser

Selv om resultatene ved bruk av AAS kan være store og overveldende for mange, har bruken også en mørkere bakside i form av psykiske og fysiske bivirkninger. Vi har i denne oppgaven valgt å fokusere på de som er mest aktuelle for oss som politi. En av de mest diskuterte baksidene er sammenhengen mellom bruk av AAS og voldsutøvelse, med underkategorier som blant annet irritabilitet og aggressivitet.

Psykiske bivirkninger

På 90-tallet ble det forsket mye på årsakssammenhengen mellom AAS og vold (Galligani, Renck & Hansen, 1996., Su et al., 1993., Bahrke et al., 1992. & Pope Jr. Et al., 2000). I 1996 gjennomførte Galligani, Renck & Hansen (1996) en studie av personlighetsprofil på menn som brukte AAS. I studien sammenlignet de resultatene blant annet opp mot menn som aldri hadde brukt AAS. Resultatene viste at menn som brukte AAS scoret betydelig høyere på indirekte aggresjon, verbal aggresjon og impulsivitet enn de som ikke brukte. De viste også markant lavere sosial ønskverdighet. Raasheim sitert i Sospsyk (2010) forklarer sosial ønskverdighet som «handlinger som ikke nødvendigvis er sosialt akseptert eller atferd som andre ikke forventer i gitte situasjoner». Su et al. (1993) så de samme tendensene i sin forskning, den første studien av nevropsykologiske effekter av AAS ved bruk av placeboeffekten. Resultatene hans viste at menn som hadde fått store doser av Metyltestosteron, en form for AAS, scoret betydelig høyere på blant annet irritabilitet, energinivå, distrahering og seksuell opphisselse. De scoret også høyere på sinne og voldelige følelser, uten at det her var store forskjeller. For de som fikk mindre doser av Metyltestosteron var resultatene de samme som de som fikk høye doser, bare i mindre grad. Bahrke et al. (1992) og Pope Jr. Et al. (2000) kom også frem til lignende resultater som i de to studiene nevnt over.

Et annet psykisk symptom som kan forekomme ved bruk av AAS er etableringen av en «kongen på haugen-mentalitet», der brukerne føler seg uovervinnelig og at ingenting kan stoppe dem (Davis, 2018 & NIDA Blog Team, 2019). Tommy Moberg, en av de ledende innenfor forskningen på AAS, sier følgende om temaet til oss over mail:

Som jag ser det fungerar AAS även som ett brottsverktyg där användaren i kriminella sammanhang använder steroider för att "klara av" att begå andra extrema brott som väpnade rån, grov misshandel och brutala mord. (T. Moberg, personlig kommunikasjon, 20. januar 2020).

Et eksempel på dette er terroristen og massedrapsmannen Anders Behring Breivik, som ifølge han selv gikk på anabole steroider og «spilte krigspill for å trene seg opp for å klare å begå sine grusomheter» (Weihe, 2014, s. 138). Ved en «kongen på haugen-mentalitet» vil naturligvis fallhøyden være større når brukerne ikke lenger bruker eller er *av* kur, altså har pause mellom kurene. Disse av-periodene kan også medføre en rekke psykiske bivirkninger, som blant annet angst, depresjon, manisk depresjon, personlighetsforandringer og psykoser (Antidoping Norge, 2017, s. 35, & Public Health Institute, 2017, s. 2). Det kan også forekomme depresjoner med innslag av høy selvmordsrisiko (Su, 1993, & Antidoping Norge, 2017, s. 34). Politihverdagen preges av mange psykiatri-oppdrag og samarbeidet med helse er tett, men vi har likevel valgt å rette vårt hovedfokus mot voldsrelaterte bivirkninger.

Sammenhengen mellom AAS og vold

I desember 2018 anmodet politioverbetjent Eirik Håland om en analyse av den anmeldte dopingkriminaliteten i Sør-Vest politidistrikt 2018. I analysen fremkom det at «nesten 60% av anmeldte for doping er registrert med fysisk vold, vold i nære relasjoner eller vold mot offentlig tjenestemann. 53,3% er registrert med fysisk vold, og 28% er flagget i Indicia som farlig person» (Sør-Vest Pd. 2018). Vi kommer tilbake til Indica senere i oppgaven. I analysen pekes det også på knytningen mellom bruk av AAS og kriminelle miljø, da de fleste av dopingsakene blir anmeldt «i forbindelse i andre saker og som regel narkotika». Dette støttes også av Øyvind Røen, som gjennom sin stilling som politimann hadde nasjonalt ansvar for doping og kriminalitet. I 1994 sjekket han bakgrunnen til 53 personer som var dømt for brudd på den gamle dopingloven, der 30 av dem også var dømt for aggresjonskriminalitet. Vi kommer tilbake til lovgivningen senere i oppgaven. I tillegg til å være dømt for dopinglovbrudd hadde de blant annet gjennomført ett drap, tre ran og to voldtekter (Kirkebøen, S. E., 2011, 15. oktober).

Antidoping Norge oppsummerer sammenhengen mellom bruk av AAS og vold slik: «Det er viktig å understreke at til tross for at det enda ikke er etablert en årsakssammenheng mellom

bruk av AAS og vold, så indikerer den samlede kunnskapen på dette feltet med stor grad av sannsynlighet at det eksisterer en sammenheng mellom bruk av AAS og vold» (Antidoping Norge, 2020). Selv om man altså ikke kan konkludere, er talen klar fra mange. Moberg forteller oss om en av hovedutfordringene vedrørende problemstillingen:

För mig råder det ingen som helst tvekan kring att anabola steroider och våld hänger ihop. I den naturvetenskapliga forskarvärlden är den evidens som krävs omöjlig att ta fram eftersom vi inte skulle få etisk kommittés tillåtelse att genomföra sådana studier. (T. Moberg, personlig kommunikasjon, 20. januar 2020).

Den Regionale komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) står, slik Moberg beskriver, i veien for det å gi anabole steroider til mennesker for å studere virkningen. Oppgaven deres er å gjøre en vurdering på om en gitt forskning blir drevet forsvarlig, ved å sette nytte og risiko opp mot hverandre, samt vurdere om personvernet er sikret (Helseforskning.etikkom.no, 2020). Dette hindrer forskerne i å få en eventuell bekreftelse på problemstillingen, og det kan diskuteres hvorvidt dette er riktig eller ikke. På bakgrunn av forskningsetiske retningslinjer har en ved tidligere forskning vært nødt til å bruke mennesker som allerede bruker AAS, og utvalget av personer har derfor vært snevert. En annen faktor som gjør arbeidet vanskeligere er at «mange kjenner folk som har misbrukt anabole steroider i ti år, og som er snille som lam» (Moberg sitert i Aftenposten, 2009). Dette tyder på at det er flere faktorer som påvirker den antatte sammenhengen mellom bruk av AAS og voldsutøvelse.

Påvirkende faktorer

Det kan stilles spørsmål ved hvorvidt det er andre bakenforliggende årsaker som fører til at brukere av AAS scorer høyere på visse målinger, som blant annet aggressivitet og irritabilitet, enn dem som ikke bruker. Dette kan for eksempel være ulik sårbarhet, forskjeller i arv og miljø, samt ulike risikofaktorer i livene til de utvalgte, som krevende familieforhold og lærevansker (Weihe, 2019, s. 138, & Lomell & Skilbrei, 2019, s. 85).

En annen faktor som gjør det vanskelig å peke på de utløsende årsakene er bruk av AAS, blandet sammen med ulike narkotiske stoffer og eventuelt alkohol (Public Health Institute, 2017, s. 2 & 14). I en studie av psykiatriske pasienter i Vestre Viken helseforetak kom det

frem at inntaket av *ett* rusmiddel økte sannsynligheten for voldsutøvelse med ti ganger. Ved en blanding av 2-3 forskjellige rusmidler økte sannsynligheten til 15 ganger, mens ved inntak av 4-5 rusmidler steg det til hele 100 ganger, sammenlignet med en person som ikke ruser seg (Helljesen, Higravf & Kristoffersen, 2014). Dette kan sees på som høye tall, og ifølge rusforsker Thomas Clausen ved Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF), har bruken av blandingsrus økt de siste årene (Helljesen, Higravf & Kristoffersen, 2014).

I tillegg mener noen at den fundamentale forklaringen på hvorfor noen begår kriminalitet, deriblant voldsutøvelse, er graden av selvkontroll. Selvkontroll kan sees på som en persons evne til å motstå fristelser, og «personer med lav selvkontroll vil ha en tendens til å velge kortsiktig gevinst i enhver sammenheng» (Lomell & Skilbrei, 2019, s. 97). Som nevnt i innledningen baserer doping seg på kortsiktig gevinst, gjerne fordi fristelsen blir for stor, noe som gjør dette perspektivet høyaktuelt. Det kan også tenkes at terskelen for vold og aggresjon er lavere blant de som oppsøker miljøer hvor AAS og andre dopingmidler er vanlig, enn de som ikke gjør det (Wehei, 2019, s. 138).

Med alt dette i bakhodet er det tydelig at problemstillingen vedrørende *sammenheng* mellom AAS og vold er kompleks, og at det derfor er vanskelig å konkludere. Årsakene bak voldshandlinger kan være mange, og det er vanskelig å kartlegge hva som er de utløsende faktorene. Tross dette kan sammenhengene heller ikke utelukkes, basert på både forskning, statistikk og uttalelser fra ulike fagpersoner.

Et samfunnsproblem?

Etter mange år med fokus rettet mot doping i idretten, ble doping som et samfunnsproblem satt på dagsorden i 2012 med «stortingsmelding nr. 30 (2011-2012) – Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk» (Helse- og omsorgsdepartementet, 2012, s. 57). Regjeringens mål var da å «mobilisere mot doping som samfunnsproblem ved å integrere doping i rusmiddelpolitikken i form av å kriminalisere erverv, besittelse og bruk av doping, og ved å prioritere forskning og kompetanse om doping». Lovendringen, som vi kommer tilbake til senere i oppgaven, kom i 2013, mens i 2014 ble Antidoping Norge tildelt et driftstilskudd for arbeidet mot doping som

et samfunnsproblem (Wehei, 2019, s. 219). Det er tydelig at fokuset ble utvidet i disse årene her, men var det riktig å kalle doping for et samfunnsproblem?

Et definerbart problem

Ifølge Barkan (2012, s. 14) er et samfunnsproblem «enhver tilstand eller atferd som har negative konsekvenser for et stort antall mennesker, og som generelt er anerkjent som en tilstand eller atferd som må adresseres». Denne definisjonen har både en objektiv og en subjektiv komponent. Den objektive går ut på at dersom noe skal kunne defineres som et samfunnsproblem er det nødt til å ha negative konsekvenser for et stort antall mennesker. Her er man avhengig av at forskning kan peke på de eventuelle negative konsekvensene, og videre av hva slags omfang disse rammer (Barkan, 2012, s. 14). Den subjektive komponenten går ut på at det må være en oppfatning om den gitte tilstanden eller atferden må adresseres, for at det skal kunne bli kalt et sosialt problem. Det finnes mange forskjellige negative tilstander og typer atferd som ikke blir regnet som et sosialt problem, nettopp fordi det ikke får den oppmerksomheten som er nødvendig for at det skal kunne defineres. Man er ofte avhengig av at befolkningen eller politikerne bringer fokus på tilstanden eller atferden (Barkan, 2012, s. 14).

Det er tydelig at den objektive og subjektive komponenten henger tett sammen. Ofte er man avhengig av at forskningen kommer med oppsiktsvekkende tall for at en tilstand eller atferd settes på dagsorden. Gjerne først i media, så av befolkningen og politikerne (Barkan, 2012, s. 14-15). I dopingens tilfelle i Norge ble dette fokuset lenge utsatt, gjerne fordi forskningen ikke klarte å påvise de negative konsekvensene, som for eksempel sammenhengen mellom vold og bruk av AAS. Det kan tenkes at manglende dokumentasjon på sammenhengen har påvirket manglende fokus i media, og at oppmerksomheten rundt temaet derav ikke har blitt løftet frem. Allerede på midten av 2000-tallet begynte man å erkjenne doping som et samfunnsproblem, og i familie- og kulturkomiteens innstilling til stortinget (2007, s. 1), ble det fordret til «økt fokus fra myndighetens side». Det var den gang «igangsatt få konkrete tiltak når det gjelder bruken av dopingmidler utenfor den organiserte idretten». Man kan derfor spørre seg om man var avhengig av at doping ble definert som et samfunnsproblem av en større del av samfunnet, før politikerne mobiliserte.

Et komplekst problem

Idrettsviter og førsteamanuensis ved Politihøgskolen, Bjørn Barland, peker også på at doping nå må defineres som et samfunnsproblem. Han skriver blant annet at doping ikke lenger kan «beskrives, forklares eller analyseres med utgangspunkt i de premissene som legges til grunn for anti-dopingarbeidet i toppidretten. Doping som samfunnsproblem er mer sammensatt og må hente beskrivelser og forklaringer fra ulike deler av samfunnsfagene» (2009, s. 14).

Doping som samfunnsproblem er mye mer komplekst enn bare de fysiske og psykiske følgene som oppstår for mange av brukerne av AAS. Det er gjerne lett å tenke snevert og glemme alt det som er rundt, slik som den ytre påvirkningen ved for eksempel miljøet dem befinner seg i. Det kan tenkes at en slik situasjon er krevende for både venner og familie, da brukerne ofte endrer seg drastisk som personer. I tillegg kan det få konsekvenser for storsamfunnet som bruker store ressurser dersom brukeren havner «utpå» i form av helsemessige virkninger eller kriminelle handlinger. Aktører som politi, kriminalomsorg og domstolene tar seg av den kriminelle «delen», mens de helsemessige virkningene blir tatt hånd om av helsesektor og sosialkontor.

Et økende problem?

I 2016 gjennomførte Senatio Research en undersøkelse om bruk av doping, på vegne av Actis – Rusfeltets samarbeidsorganisasjon. De spurte 1003 studenter i alderen 18-25 år, 740 kvinner og 263 menn. Resultatene viste at hele 22% kjente noen som brukte/hadde brukt doping. Fire prosent av kvinnene svarte at de selv brukte eller har brukt doping, mens tre prosent av mennene svarte det samme. I 2016 tilsvarte dette omtrent 10 700 kvinner og 8500 menn (SSB, 2020). Ifølge Folkehelseinstituttet var det i 2010 1,6% som svarte det samme, noe som vil si at tallet *kan* ha doblet seg bare i løpet av seks år. Ved fremleggelse av slike undersøkelser kan man oppnå ulike feilkilder. Enkelte kan skryte på seg bruk av AAS, mens andre kan underrapportere. Noen kan også uønsket ha fått i seg dopingmidler gjennom kosttilskudd, mens andre ikke klarer å skille mellom hva som er kosttilskudd og hva som er dopingmidler. I tillegg har man alle de som velger å ikke bli med i undersøkelsen, av ulike årsaker. Derfor vil det være viktig å sammenligne resultatene fra undersøkelser opp mot andre kilder (Weihe, 2014, s. 182-183).

Ser man mot England, Wales og Skottland, varsles det der om at bruk av AAS har økt betydelig de siste årene (Public Health Institute, 2017, s. 14). Dette samsvarer også med

erfaringene til Meland og Hoff (2013) fra uteseksjonen i Stavanger, som skrev om omfanget av AAS i Stavanger i perioden 2012/2013:

Ansatte på treningsentre og målgruppeinformanter vi har snakket med antar at 5-10 prosent av de som trener på de store treningsentrene bruker, mens 30-50 prosent bruker på de mindre sentrene med lite tilsyn. En av trenerne vi snakket med uttalte at «alle de unge guttene på senteret bruker AAS. (Meland & Hoff, 2013, s. 16).

Med forbehold om feilkilder også her, er dette svært høye tall som gir grunn til bekymring. Tendensen viser en økende bruk av AAS, og dette kan det være mange grunner til. Vi kommer nå til å peke på noen av faktorene som kan spille inn.

Påvirkende faktorer

I den nevnte undersøkelsen fra Public Health Institute (2017) svarte 56 prosent at utseende var en veldig viktig motivasjonskilde for bruk av IPED (Image and performance changing drugs), der AAS er det vanligste middelet. Vi skal derfor se på forholdet mellom kroppspress og ideal, sosial medier og bruk av AAS.

Etterspørselen av treningsentre kom for alvor tidlig på 80-tallet, og derfra har antall sentre skutt i været. I Sverige gikk man fra to treningsentre i 1972 til rundt 1500 sentre i 2014 (Moberg & Hermansson, 2014, s. 38). I takt med denne utviklingen har man ifølge Weihe (2019, s. 18) også sett en stor endring på kroppsidealet de siste 50 årene, hvor man i dag har endt opp med et stort fokus på en slank og muskuløs kropp, med lav fettprosent (Moberg & Hermansson, 2014, s. 37). Parallelt med endringene av kroppsidealet opp gjennom 2000-tallet har også internett og sosiale media for alvor kommet til. Det «perfekte» og gjerne uoppnåelige kroppsidealet blir fremmet av bloggere og «influencere» gjennom redigerte bilder og videoer. Både menn og kvinner blir mer og mer objektivisert, altså noe som kan byttes ut eller forandres på dersom det ikke er godt nok (Moberg & Hermansson, 2014, s. 39). Ifølge Holland & Tiggermans (2016) systematiske gjennomgang av 20 forskjellige forskningsartikler på feltet, kunne de peke på at fotobaserte aktiviteter, som å «scrolle» gjennom Instagram, var negativt i forhold til syn på egen kropp. Negativt syn på egen kropp kan relateres til begrepet kroppspress, som Ifølge psykologiforeningen.no (u.å.) er «opplevelsen av at kroppen skal se ut på helt bestemte måter». I rapporten «nasjonale

resultater 2019» utarbeidet av UngData, en undersøkelse av elever på ungdomsskole og videregående, fremkom det at hele 71 prosent opplever «Press om å se bra ut eller ha en fin kropp» (Bakken, A., 2019, s. 72). Dette er økende tall sammenlignet med tidligere år.

Sammenhengen mellom kroppspress, sosiale medier og et forstyrret kroppsbilde kan være påvirkende årsaker til den antatt økte bruken av AAS. Dette vises i flere studier av mannlige brukere av AAS og deres syn på egen kropp (Mosley, 2009, & Haug, 2007, sitert i Pallesen et al., 2014). Man er derfor avhengig av at politiet, med flere, tar tak i samfunnsproblemet. Vi skal nå se på de juridiske endringene vedrørende doping, og hvilke muligheter politiet selv har til å håndheve overtredelsene ved bruk og besittelse av AAS.

Lovendring for bruk og besittelse av dopingmidler (2013)

Sammenligning opp mot narkotika

At bruk av AAS har vært en metode for å få raske resultater over lengre tid er veldokumentert, og det er derfor naturlig å ta et dykk i hvordan man har satt søkelyset på problematikken i Norge. En naturlig fremgangsmåte for oss vil være å sammenligne doping opp imot narkotika. På en pressekonferanse den 18. juni 1971 erklærte USA's president Richard Nixon «krig mot narkotika» («war on drugs»). Narkotika ble omtalt som samfunnsfiende nummer en, og det ble utformet lover som skulle ramme misbrukerne strengt (Belenko, 2000, s. 183). Ikke lenge etter dette slo Norge hardt ned på samfunnsproblemet og innførte i likhet med USA en strengere narkotikapolitikk (Skretting & Amundsen, 2018).

Høringsforslag fra Justisdepartementet

I et høringsforslag i 2001 foreslo Justisdepartementet å ta et forbud mot bruk og besittelse av dopingmidler inn i legemiddeloven. Høringsrunden avdekket en uenighet om sammenhengen mellom bruk av AAS og økt aggresjon. En arbeidsgruppe utredet dette nærmere og konkluderte med at sammenhengen ikke kunne dokumenteres vitenskapelig, men at årsakssammenhengen heller ikke kunne utelukkes (Justis- og beredskapsdepartementet, 2008-

2009, punkt: 4.4.2.3). At Justisdepartementet allerede i 2001 fremmet forslag om å kriminalisere bruk av dopingmidler viser at en allerede da så faremomentene ved doping. Det skulle likevel ta tolv år før de fikk sitt endelige gjennomslag for lovendringen. Det kan således sies å være et paradoks at bruk og besittelse av dopingmidler ikke ble ulovlig i Norge før 1. juli 2013, når en ser på den strenge linjen lovgiver har satt på mindre alvorlige narkotikaovertrедelser (Lomell, H. M. & Skilbrei, M.-L., 2017, s. 78). Når lovforslaget var på høring i 2013 uttalte riksadvokat Tor-Aksel Busch følgende:

I en situasjon hvor lovgiver reelt sett vil være forhindret fra å kunne påvise en klar årsakssammenheng mellom dopingbruk og vold – siden det vil være etisk uforvarsvarlig å gjøre forsøk med flere anabole steroider samtidig, eller med gjentatte og/eller langvarige kurer og/eller spesielt store doser – kan skadefølgeprinsippet ikke forstås så strengt at dokumentasjon av skadevirkninger kun kan skje gjennom forskning. I en slik situasjon må det være adgang til også å bygge på alminnelige erfaringer en har i samfunnet med dopingmisbruk og på brukernes egne rapporterte opplevelser. (Helse- og omsorgsdepartementet, 2012-2013).

Dette synet mener vi er en absolutt nødvendighet for å kunne diskutere debatten om dopingproblematikken. At det ikke har vært mulig med kliniske forsøk på å finne vitenskapelige sammenhenger mellom AAS og vold har vært den største utfordringen når det gjelder samfunnsdebatten. Uttalelsen fra Busch bygger på samme forståelse som vi tidligere har nevnt i oppgaven; dopingproblematikken er kompleks, og må forstås ut ifra ulike samfunnsaktørers erfaringer.

Sammenligning opp mot alkohol

Et av ankepunktene mot denne lovendringen var videre at det også er en stor sammenheng mellom alkohol og vold, og at det derfor ville være uforholdsmessig å skille de to problemene. Under høringen uttalte Advokatforeningen følgende: «Det blir et paradoks at man foreslår å kriminalisere dopingbruk når domstolene daglig behandler straffesaker der sammenhengen mellom alkoholinntak og vold er åpenbar uten at det synes aktuelt å kriminalisere alkoholbruk» (Helse- og omsorgsdepartementet, 2012-2013). At alkoholmisbruk utgjør en stor andel av kriminalstatistikken er allmenn kjent, og noe vi selv fikk se i praksisåret vårt i politiet. Advokatforeningen fremmer her en svært relevant problemstilling, og uten å konkludere vil en kunne påstå at også alkohol ville blitt kriminalisert hadde det ikke vært så etablert i samfunnet vårt.

Legaliseringsdebatten

Som en ekstra utfordring pågår det nå en legaliseringsdebatt, hvor en vil åpne for at eksempelvis bruk av cannabis skal være unntatt legemiddeloven. Dette vil formentlig være like aktuelt når vi snakker om AAS, siden også dette er å regne som mindre alvorlig kriminalitet. Det vil føre til at brukerne av AAS vil bli underlagt helsesektoren, og metodene som nevnes senere i oppgaven vil i så tilfelle ikke være aktuelle opp imot bruk og besittelse av AAS. Personer som selger og tilvirker vil fortsatt være underlagt politiets ansvarsområde.

Sammenligning med andre nordiske land

I Sverige har søkelyset på doping vært større utenfor idretten enn i de andre nordiske landene. Svenskene var tidlig ute med å kriminalisere doping, og allerede i 1992 kom dopingloven på plass, som handlet om befatning av doping i den hensikt å tilvirke eller distribuere. Syv år senere, i 1999, ble loven utvidet til å også omfatte bruk og besittelse.

Danmark og Finland kriminaliserte *oppbevaring* med den hensikt å videreselge, i henholdsvis 1999 og 2002. De har derimot ingen lover som regulerer bruk og besittelse. (Helse- og omsorgsdepartementet, 2012-2013). Norge har dermed muligheten til å, sammen med Sverige, være et foregangsland i Norden når det gjelder kampen mot AAS. Vi vil videre i denne oppgaven se på hvordan denne jobben gjøres, og hvilke muligheter dette gir politiet.

Lov, lovhjemmel og kompetanseheving

Som nevnt tidligere har lovgiver gjort bruk og besittelse av AAS ulovlig. De stoffene som er ulovlig under legemiddeloven er tilsvarende de stoffene som er ulovlig etter straffelovens paragraf §§234-235 (2020) som omhandler dopingovertridelser. I straffeloven er det blant annet ulovlig å tilvirke, innføre, utføre, oppbevare, sende eller overdra stoff. For å hele tiden ha en oversikt over hvilke stoffer som er ulovlige har vi en «forskrift om hva som regnes som dopingmidler» (Forskrift om hva som er dopingmidler, 30. april 1993, nr. 318). Her har Statens legemiddelverk fått i oppgave å ha en oppdatert og komplett liste over stoffene som skal regnes som dopingmidler. For å forstå forskjellen mellom hva som er regnet som en overtrudelse av legemiddelovens §24a og straffelovens §234, har rettspraksis gjort det til at alt under 4000 mg virkestoff er å forstå som en brukerdose og subsumeres av legemiddeloven 24a. (Høyesterett, 2002). Alt over 4000mg er således å regne som oppbevaring med hensikt å

videreselge. Bruk og besittelse av dopingmidler vil derfor være unntatt straffeloven, men blir fanget opp av legemiddeloven (1992).

I dopingsaker, så vel som alle andre straffesaker, er det politiet som har bevisbyrden, og må sitte med informasjon som kan bevise en mistenkts skyld utover enhver rimelig tvil. (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 85). Siden AAS ikke er sporbart i DNA, blod eller spytt, er politiet ofte avhengig av å foreta en urinprøve av mistenkte for å kunne nå et så høyt nivå av sikkerhet. Denne prøven vil så bli analysert av Norges laboratorium for doping analyse ved Oslo universitetssykehus (Gundersen, L. M., 2018).

Politiet jobber likevel med taktisk etterforskning av slike saker, og det vil alltid bli gjennomført avhør av mistenkte og eventuelle vitner som kan styrke eller svekke mistanken politiet har. En vil kunne føle at politiet prøver å bevise at personer har gjort noe ulovlig, men etterforskningen skal like fullt avdekke de forhold som taler til mistenktes fordel. (Bjerknes & Fahsing 2018, s. 84).

Skjellig grunn

En av hovedutfordringene med arbeidet mot AAS er at det kreves «skjellig grunn til mistanke» for at det skal være lovlig å gjennomføre prøvetaking av urinen til en gitt person. Med skjellig grunn mener høyesterett at det skal være en sannsynlighetsovervekt for at den mistenkte er skyldig i det han blir anklaget for, og at personen har utvist et forsett opp imot handlingen (Høyesteretts kjæremålsutvalg, 1993). Politiet jobber ut ifra at alle handlinger de utfører skal være bundet i lov, og det er ikke mulig å få en beslutning fra påtaleenheten eller retten uten at det foreligger skjellig grunn. Hovedessensen i politiets arbeid er på mange måter å fremlegge en sannsynlighetsovervekt over mistenktes skyld, slik at de kan iverksette tvangsmidler som kan bevise dette. Tvangsmidler er et fellesbegrep på virkemidler politiet kan benytte seg av i en etterforskning, herunder blant annet pågripelse, ransakelse eller beslag (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 149).

Politiet ser etter ulike tegn på bruk av AAS, som blant annet unaturlig hurtig muskelvekst, store enkeltmuskelgrupper, mye kviser og aggressiv atferd (Antidoping Norge, u.å.). Paradoksalt nok kan faktorene som tyder på bruk av AAS også beskrive en ungdom i puberteten, og det kreves derfor kunnskap og metodisk arbeid for å skille brukeren fra den uskyldige. Når det blir avdekket strekkmerker, voldsom økning i muskelmasse og et stort

eksponeringsbehov på sosiale medier, må politiet ta en helhetsvurdering på om dette er «nok» for å gi en sannsynlighetsovervekt. Om det blir jobbet på en slik måte at politiet utøver tvangsmidler mot uskyldige ved ren gjetning på skylden, vil det gå imot rettstaten Norge, og vil bryte med kanskje det viktigste prinsippet i strafferetten. Uskyldspresumpsjonen er et prinsipp er gammelt og velkjent i de fleste lands strafferett, og innebærer at man ikke skal behandle siktede som skyldig på noen måte, før personen er dømt. Uskyldspresumpsjonen, som på latin kalles for «In dubio pro reo» (ved tvil for gjerningsmannen), innebærer en bevisbyrderregel, slik at all rimelig tvil skal komme tiltalte til gode (Rt. 1996 s. 864). Dette innebærer at politiet må basere seg på kunnskap og metodisk arbeid for å kunne etablere en skjellig grunn til mistanke for bruk av AAS. Videre i oppgaven vil vi derfor vise til etablerte metoder, og sette søkelyset på nye metoder politiet kan benytte seg av.

Kompetanseheving av politiet

I 2016 utarbeidet Norsk Narkotikapolitiforening «Doping – en veileder i dopingsaker» (Norsk Narkotikapolitiforening, 2016). Gjennom å lage en veileder for håndtering av dopingsaker, samt å holde foredrag om doping, har de gjort en hederlig innsats for å tette eventuelle kunnskapshull som var naturlig etter en relativ fersk lovendring. Veilederen beskriver metodikk for hvordan politiet skal jobbe opp imot dopingsaker etter legemiddeloven 24a. I veilederen beskrives det i hovedsak tre måter politiet jobber på for å avdekke doping. Det er via tollsaker, der steroidene blir fanget opp som postforsendelser av tollvesenet. I arbeid med andre straffesaker, der politiet i hovedsak etterforsker andre lovbrudd, er det naturlig at AAS blir beslaglagt av politiet, og således blir viktige bevisstema for saken. I tillegg til dette har politiet mulighet til å aktivt forsøke å avdekke bruken via åpne kilder. Åpne kilder skal her forstås vidt, og innebærer blant annet søk på internett og i sosiale medier, og oppsøking av treningssentre eller miljø der det er naturlig med bruk av AAS. Vi kommer nå til å gå nærmere inn på to av metodikkene, nemlig tollsaker og bruken av åpne kilder.

Politiets metoder og dets utfordringer

Tollsaker

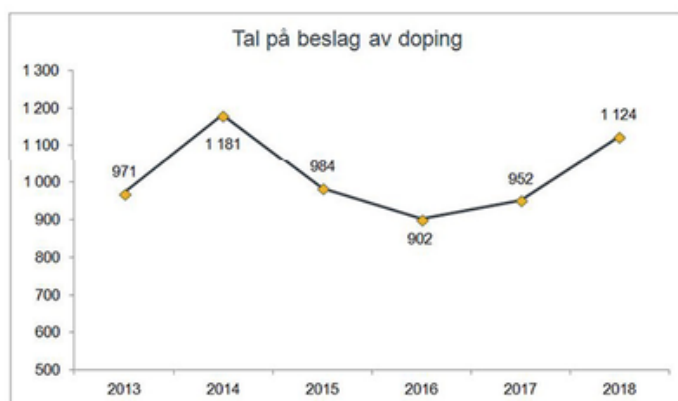
Når politiet får saker tilsendt fra tollvesenet dreier dette seg ofte om pakker med dopingmidler som er påført en adressat. Siden beslaget av pakken allerede er tatt får adressaten status som

siktet i saken, og det er opp til politiet å bevise om adressaten er skyldig eller uskyldig i overtredelsen. Politiets utfordring er at det ikke er bevist utover enhver rimelig tvil at personen er skyldig, kun fordi de står som adressat på en pakke. Det er tross alt mulig at noen har bestilt i andres navn for å unngå straffeforfølgelse. Gjennom avhør av vedkommende, og kartlegging av overføringer til norske eller utenlandske firmaer kan en forsøke å knytte person opp mot pakken og således styrke eller svekke tvilen. I tillegg vil en kunne gjennomføre en ransaking hos adressatens bolig, for å søke etter bevis eller ting som kan beslaglegges, jmfør §straffeprosessloven §192 (Lov 22. mai, 1981 nr. 25).

Om politiet gjennomfører de etterforskingstiltakene som nevnt over bør det være store muligheter for å avdekke om den siktede er skyldig eller uskyldig. Spørsmålet er om det går med for mye ressurser basert på sakens størrelse til at det blir gjennomført. Politiet sliter med kapasiteten til å etterforske mindre alvorlig kriminalitet, og dette ble satt på dagsorden av NRK (Gustavsen et al., 2018), der de pekte på at Oslo-politiet har henlagt 55.448 saker på et drøyt år. I 3337 av sakene var gjerningspersonen kjent, men politiet henla sakene på grunn av manglende kapasitet. Dette til tross for at politiet bare unntaksvis har anledning til å henlegge slike saker

Statistikken under viser antall beslag av dopingmidler gjort av tollvesenet de siste seks årene (2013-2018). Her ser vi at antallet beslag er høyt, til tross for at mørketall ikke er tatt med i beregningen.

Figur1: Oversikt over beslag av dopingmidler de siste seks årene (2013-2018). Hentet fra Toll.no (15.12.2019).

Ideelt sett burde dette ført til 1124 oppklarte dopingsaker bare i 2018. Ifølge en artikkel fra

TV 2 kommer det frem at 95% av dopingsakene politiet får inn fra tollvesenet blir henlagt, som tilsier at dagens arbeid med tollbeslag ikke fungerer optimalt (Moltubak, 2016).

Åpne kilder

Som beskrevet tidligere i oppgaven er et økt eksponeringsnivå og en unormal hurtig muskelvekst typiske tegn på bruk av AAS. Ved å følge profiler på sosiale medier har politiet en unik mulighet å kunne avdekke nettopp dette, og en vil ha mulighet til å fastslå en sannsynlighetsovervekt basert på bilder hos noen av brukerne. Dette støttes i en avisartikkel publisert av aftenposten:

I en aksjon Oslo politiet hadde mot dørvakter i 2017 forklarte avsnittsleder i Oslo-politiet, Lasse Johnsen følgende: Det er vanlig at brukere av steroider har et stort profileringsbehov, og det utnytter vi ved å se på bilder de legger ut av seg selv på sosiale medier. Vi har folk som er gode på å vurdere muskulaturen opp mot hva som er mulig å få til uten bruk av ulovlige preparater. (Ekeland, 2017).

Når politiet bruker «åpne kilder» til å gjennomføre besøk hos treningsmiljøer, ser de etter de samme tegnene som en gjør på sosiale medier. Politiet kan også få mye informasjon ved å snakke med personene som mistenkes for bruk av AAS. I tillegg har en mulighet til å komme i kontakt med ledelsen på treningssentrene, som ofte har inngående kunnskap til mosjonistenes fremgang og fremtoning i deres lokaler. Dette vil kunne medføre at politiet kan opptre på en slik måte at rettsikkerheten blir bevart på best mulig måte. Som tidligere nevnt er det uønsket at politiet mistenkeliggjør personer uten et helhetlig grunnlag, og det er derfor viktig at politiet jobber kunnskapsbasert med avdekking av ulovlig befatning med dopingmidler. En kan derfor se for seg at politiet mer effektivt ville bekjempet problemet om de hadde utnyttet kombinasjonen av tollsakene opp mot søk i sosiale medier og oppsøking av treningssentre. En utfordring med å få avendt disse metodene på en effektiv måte er mangelen på ressurser og kompetanse, som vi nå skal se nærmere på.

Ressurser og kompetanse

Ifølge politiets straffesakregister kommer det frem at politiet har en oppklaringsprosent på 52% av antall straffesaker registrert i Norge i 2018 (politiet, 2018). Flere politifolk uttaler dessuten at ressursmangelen fører til at de må prioritere ventende oppdrag istedenfor å

oppsøke kriminelle miljøer. Dette støttes av en kilde i politiet som uttaler følgende under en undersøkelse av arbeidsforskningsinstituttet: «*Dårlig bemanning og beredskap gjør at vi ikke lengre får drive med oppsøkende/avdekkende/aksjonsbasert politiarbeid. Dette er en konsekvens av reformen*» (Wathne, Talberg & Gundhus 2019).

For å oppdage lovbrudd som narkotika- og dopingovertridelser er man avhengig av ulike institusjoners kontrollvirksomhet, og omfanget av anmeldelser påvirkes derav i stor grad av politiets ressursbruk og prioriteringer på området (Lomell, H. M. & Skilbrei, M.-L., 2017). I riksadvokatens rundskriv fra 2019 står det at: «*Kriminalitet innen kategoriene volds-og seksuallovbrudd og narkotikalovbrudd skal, som et generelt utgangspunkt, straffbare handlinger som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 år anses som prioritert*» (riksadvokaten, 2019, s. 10). Brudd på legemiddeloven 24a er å regne som mindre alvorlig kriminalitet, og en kan derfor spørre seg om arbeidet mot dopingproblematikken lider av at politiet i større grad prioriterer ressursene på de mest alvorlige sakene.

I politilovens paragraf §2 (1995) står det blant annet at politiet skal forebygge kriminalitet, i tillegg til å forfølge straffbare forhold. En ville følgelig ikke vært enig i at prioriteringene til politiet skulle være sykkeltyveri fremfor alvorlig kriminalitet som for eksempel drap. Tidligere i oppgaven pekte vi derimot på at bruk av AAS kan få alvorlige konsekvenser både for brukeren og samfunnet ellers. Tidligere generalsekretær i Norsk narkotikapolitiforening, Lars Holmen, uttalte følgende til TV 2 i 2016: «*Kunnskapsnivået om doping er altfor lavt, og både politiet og samfunnet vil være tjent med en helhetlig og samordnet innsats i kampen mot doping*». Det kan derfor tenkes at noe av den mer alvorlige kriminaliteten kunne vært unngått dersom doping var et felt politiet prioriterte, og brukerne ble oppdaget på et tidligere tidspunkt.

Nevnte politioverbetjent Håland hadde doping som et fokusområde i sitt arbeid i Sør-Vest politidistrikt. For å få statistikk på dette feltet har vi fått hjelp av han til å hente ut tall på antall dopingovertridelser fra straffesakregisteret i fire forskjellige politidistrikt (tabell 1). Statistikken viser tegn på at økt fokus og tilgang på ressurser vil kunne føre til at flere tilfeller av bruk av AAS kan avdekkes (E. Håland, personlig kommunikasjon, 8. januar 2020). Det er spesielt tallene på legemiddeloven 24a som er aktuelle for oppgaven, da de tallene representerer utelukkende politiets oppsøkende arbeid mot bruk og besittelse av dopingmidler.

Tabell 1: Antall dopingovertridelser. Hentet fra STRASAK (08.01.2020).

Politidistrikt	2016	2017	2018	2019
Oslo	192	164	137	120
Møre	69	64	62	27
Trøndelag	80	131	79	78
Sør - Vest	364	247	242	114
	Bruk 24A			
Oslo	18	12	7	5
Møre	5	8	4	3
Trøndelag	13	18	4	3
Sør - Vest	112	46	53	16

De fire øverste kolonnene viser dopingsaker etter straffeloven, mens de fire nederste viser dopingsaker etter legemiddeloven. I oversikten ser vi at det er store forskjeller på antall saker som omhandler legemiddeloven, og Sør-vest politidistrikt har flere saker alene enn de tre andre til sammen. En kan ikke måle statistikken utelukkende på ressursbruk, da det kan ligge individuelle forskjeller bak tallene i distriktene. Likevel kan en ikke unngå å vurdere det til at kompetanse og ressurser med søkelys på doping sannsynligvis vil føre til en større oppdagelsesrisiko for brukerne av AAS.

Tidligere i oppgaven skrev vi om Norsk Narkotikapolitiforening sine foredrag og utarbeidelse av veilederen vedrørende dopingsaker. Statistikken over viser at under denne perioden var det et hopp i antall dopingsaker som ble pådømt i Norge, men at det nå er en nedgang. Med forbehold om flere påvirkende faktorer, kan det tyde på at denne kompetansehevingen hadde en påvirkning på politiets arbeid mot doping. Det er derimot naturlig at slik kunnskap utvannes over tid dersom den ikke oppfriskes, noe tallene kan tyde på. Det er selvsagt ønskelig med bred kunnskap rundt i distriktene, men vi ser også for oss at jobben mot dopingproblematikken kan effektiviseres ved å utnytte enkelte metoder på en bedre måte. Vi vil derfor se nærmere på hvordan vi mener denne jobben kan effektiviseres.

Spesialisering og systematisering

Utvikling av «åpne kilder-metodikken»

Med inntoget til internett, og senere sosiale media, har man sett en stor endring i kriminalitetsbildet både i Norge og ellers ute i verden de siste årene (Haugen & Olsson, 2015 & Norden, 2013, s. 50). Omtrentlig 50% av verdens befolkning benytter seg i dag av internett (Årsnes, 2018, s. 1), men tross dette er det først de senere årene at man har sett en klar mobilisering mot den nettbaserte kriminaliteten i Norge (Røed, 2017).

Som nevnt tidligere eksisterer det allerede en metode for søk i åpne kilder for å avdekke bruk av AAS, men ser man på statistikken over antall saker kan en neppe konkludere med at dette blir utført i særlig stor grad. Vi ser derfor et forbedringspotensial ved metoden, for eksempel ved å sette et økt fokus på det som skjer over sosiale media og internett. Selve bruken av AAS kommer ikke til å endre seg, men det er veldokumentert at internett er blitt en større og større arena for omsetningen av ulovlige dopingmidler (Antonopoulos & Hall, 2016, s. 8). På sider som Steroider.net, Freak.no og Treningsforum.no diskuteres det åpent om bruk og de ulike kurene som brukerne går på. Ved å kartlegge IP-adresser som blir brukt på de ulike forumene, kan politiet gjennom unntaksbestemmelsen i Ekomloven (§2-9, 4. ledd), hente ut opplysninger tilhørende de ulike IP-adressene (Lov om elektronisk kommunikasjon, 2019). Ethvert nettverks IP-adresse kan sammenlignes med et menneskes personnummer, og denne vil derfor kunne spores tilbake til den unike enheten som er blitt brukt (Kjos, 2015, s. 265). I 2018 ble den første av i alt 11 nettpatruljer i politiet i Norge opprettet. Som en del av satsningen «politiets tilstedeværelse på internett», er nettpatruljens ønske å «veilede om trygg og god nettbruk og være et synlig politi som er tilgjengelig for alle» (Politiet, 2020). Ønsket deres går ut på informering og veiledning, det vil si forebyggende arbeid (Politiforum.no, 2019). Tidligere i oppgaven pekte vi på ressursmangel i politiet, og ser at det derfor kan være vanskelig å få denne metodikken innlemmet i enhver operativ politimanns hverdag. Grunnet det store avdekkingspotensialet i bruken av åpne kilder, ser vi for oss at å ansette en person i hver av de ulike nettpatruljene som kun jobber med reaktiv etterforskning på nett, vil en kunne utnytte metoden mye bedre. Disse tankene bygger på et av politireformens seks delmål, nemlig «et politi som *arbeider mer effektivt* ved å ta i bruk bedre metoder og ny teknologi» (Politiet, u.å.). Dette støttes av Justis- og beredskapsdepartementet, som skriver at «*nye kriminalitetsformer må møtes med økt spesialisering og fagkompetanse*» (Justis- og

beredskapsdepartementet, 2020). Med en person med spisset kompetanse på søk i åpne kilder, ser vi potensialet i en effektiv kriminalitetsbekjempelse av blant annet narkotika- og dopingsaker, samt andre lovbrudd som hatefulle ytringer, bedrageri, og svindel. Hovedfokuset ville vært rettet mot de «mindre alvorlige lovbruddene». En slik reaktiv etterforskning vil selvsagt kunne generere mer arbeid til de aktuelle distriktene og politistasjonene, så spørsmålet om ressursmangel og prioriteringer må en også stille seg her. På en annen side vil dette kunne frigjøre kapasitet på patruljene, siden de ikke aktivt trenger å søke etter brukersakene i like stor grad, med tanke på beslutningsgrunnlaget en reaktiv etterforskning vil gi.

Vi har gjennom oppgaven belyst flere ulike metoder politiet kan benytte seg av for å innhente informasjon i arbeidet mot dopingproblematikken. I tillegg til disse metodene ville det også vært naturlig å opprette et samarbeid med andre aktører som Antidoping Norge, helsesektor og treningskjeder, som kan sitte på mye informasjon som er relevant for politiet. Fellesnevneren (og en avgjørende faktor) er at informasjonen bør legges inn i et system, slik at andre i etaten får tilgang til den og dermed kan bruke den i sitt arbeid.

Etterretningsbasert politiarbeid

Etterretning er informasjon og kunnskap tilegnet gjennom blant annet observasjon, innsamling, analyse og evaluering (Politidirektoratet, 2014, kapittel 2). Politiet skal jobbe kunnskapsbasert og i større grad enn tidligere er det ønskelig at politiet setter informasjonen de innhenter, inn i et system. «Politiet skal sikre effektive systemer gjennom IKT-verktøy og andre relevante mekanismer, slik at kunnskap deles mellom alle i organisasjonen som har nytte av den» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014-2015, s. 32). Politiet benytter i dag en programvare for kunnskapsdeling som heter «Indicia», som fungerer ved at politiet selv kan legge inn ulike informasjoner som de mener er relevant for andre å vite om. Gjennom praksisåret erfarte vi at politifolk er dyktige på å legge inn informasjoner om blant annet narkotika, som gjør at en kan se forbindelser mellom personer i miljøene, slik at en til slutt kan kartlegge et helt nettverk. Det er derimot sjeldent at det skrives informasjoner om doping, og det kan tenkes at ved å sette brukerne inn i et system, vil en kunne få kartlagt miljøene på en bedre måte enn tidligere.

«Informasjon som registreres i Indicia er «byggeklosser» som inngår i politiets beslutningsgrunnlag for styring og prioritering av politiets ressurser» (Eidet, 2019, s. 2). Som nevnt i avsnittet «skjellig grunn» er det ofte utfordrende for politiet å skaffe sannsynlighetsovervekten, som danner hjemmelsgrunnlaget for testing av personer som mistenkes for bruk av AAS. Med bedre informasjonsinnhenting- og flyt vil man ha et større grunnlag for å kartlegge ulike miljø. Dette øker sannsynligheten for at politiet fatter de riktige avgjørelsene, som igjen kan bidra til en bedre utnyttelse av ressursene. En utfordring ved å ha mye informasjon om en person, kan være at politiet forhåndsdommer personen, ved at de setter for mye tiltro til informasjon fra andre. Dette kan føre til at en i større grad baserer seg på indisier fra personens fortid, fremfor å vurdere objektivt. Derfor er det ønskelig at man kombinerer metodene vi har løftet frem i oppgaven, slik at en i større grad enn tidligere har solid informasjon som kan være viktig for politiets beslutningsgrunnlag i slike saker.

Avslutning

For flere tusen år siden så man starten på det vi i dag kaller for doping. Gjennom denne oppgaven har vi belyst en dopingproblematikk som gradvis har utviklet seg til det vi i dag kan betrakte som et samfunnsproblem. Det viser seg at doping som samfunnsproblem er svært komplekst, og innebærer utfordringer for flere aktører enn bare politiet. For politiet sin del er sammenhengen mellom bruk av anabole-androgene steroider og utøvelse av kriminelle handlinger en interessant problemstilling. Det er vanskelig å peke på de utløsende årsakene bak kriminelle handlinger, men likevel ser man en sterk kobling mellom blant annet bruk av AAS og voldsutøvelse. Tendensen viser samtidig en økning i bruken av AAS, og det kan være mange grunner til dette. Påvirkende faktorer kan tenkes å være oppblomstringen av treningssentre, endringer av kroppsidealet, samt utviklingen av sosiale medier og kroppspresstet i dagens samfunn.

Vi har sett på Lovendringen i 2013, som har gitt politiet nye muligheter til å bekjempe dopingproblematikken. I dag eksisterer det flere gode metoder som kan benyttes, men disse har sine utfordringer. Kunnskapsnivået vedrørende doping og AAS virker på nåværende tidspunkt å være lavt i politiet. Samtidig er ikke mindre alvorlig kriminalitet et prioritert felt, som kan bety at det settes inn lite ressurser i arbeidet mot dopingproblematikken.

Derfor har vi forsøkt å fremme mer effektive og ressursbesparende metoder, som passer bedre inn i etaten slik den står i dag. Dette går ut på å utvikle de allerede eksisterende metodene, for eksempel søk i åpne kilder, som på internett og i sosiale medier. En slik arbeidsmetode kan gi politiet mulighet til å kartlegge brukerne av AAS, og de ulike miljøene. All innhentet informasjon bør settes inn i et system og videre sjekkes opp mot informasjon som er innhentet ved bruk av andre metoder. Vi ser for oss at disse informasjonene sammen kan gi politiet gode muligheter for håndhevingen av samfunnsproblemet anabole-androgene steroider.

Litteraturliste

Antidoping Norge. (u.å.). Bivirkninger av AAS. Hentet 17 Mars fra <https://www.antidoping.no/kunnskap-og-ressurser/anabole-androgene-steroider/bivirkningeravaas?fbclid=IwAR38Fo3cpU6aPBKsrUUb55UOyol3Os0q1As52luO4FiFF4UNSOIKXL4OD4Y>

Antidoping. (2014, 24. Juni). Dopingens historie. Hentet fra <https://www.trening.no/treningstips/dopingens-historie/>

Antidoping Norge. (2017). *Doping og folkehelse* (1.utg).

Antidoping Norge. (u.å.). Sammenhengen mellom AAS og voldsbruk. Hentet 22. Februar fra <https://www.antidoping.no/kunnskap-og-ressurser/anabole-androgene-steroider/sammenheng-mellom-aas-og-voldsbruk>

Antonsen. R. (2018). Politiet tar i bruk sosiale medier: – Vi ser at det har vært en stor etterspørsel. Hentet fra <https://www.politiforum.no/artikler/politiet-tar-i-bruk-sosiale-medier-vi-ser-at-det-har-vaert-en-stor-ettersporsel-br/441974>

Antonopoulos, G. A & Hall, A. (2016). ‘Gain with no pain’: Anabolic-androgenic steroids trafficking in the UK <https://research.tees.ac.uk/ws/files/6559886/593471.pdf>

Bakken, A. (2019). Ungdata 2019 Nasjonale resultater. Hentet fra <https://fagarkivet.oslomet.no/en/item/asset/dspace:15946/Ungdata-2019-Nettversjon.pdf>

Barkan. S. E. (2012). A Primer on Social Problems. Hentet fra <https://2012books.lardbucket.org/pdfs/a-primer-on-social-problems.pdf?fbclid=IwAR1SBaLQSixB0mxJwh6jxGKZpLD3tlbUmBIWSISdkzk8MSs-Xwza-0wCGfQ>

Barland. B. & Tangen. J. O. (2009). *Kroppsprestasjon og andre prestasjoner – en omfangsundersøkelse om bruk av doping*. Oslo: Politihøgskolen.

Bahrke, M. S., Wright, J. E., Strauss, R. H. & Catlin, D. H. (1992). Psychological moods and subjectively perceived behavioral and somatic changes accompanying anabolic-androgenic steroid use. *American Journal of sports and medicine*, 20(6), 717-724.

<https://doi.org/10.1177/036354659202000613>

Belenko, S. (2000) *Drugs and drug policy in America: A documentary history*. Greenwood press.

Bjerknes, O. T. & Fahsing I. A. (2018). *Etterforskning: prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

CESAR. (2013, 29. oktober). Anabolic steroids. Hentet fra

<http://www.cesar.umd.edu/cesar/drugs/steroids.asp>

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6. utgave). Oslo: Gyldendal akademisk.

Davis, K. (2018, 27. juni). Anabolic steroids: what you should know. Hentet fra

https://www.medicalnewstoday.com/articles/246373#how_do_people_use_them

Drugs.com. (2018, 17. september). Anabolic Steroids - Abuse, Side Effects and Safety. Hentet fra

<https://www.drugs.com/article/anabolic-steroids.html>

Eidet, T. (2019). *Politiets etterretningsregister: en upålitelig ryktebørs eller en troverdig kilde til det kunnskapsbaserte politiarbeidet?* (Mastergradsavhandling). Politihøgskolen, Oslo.

Ekeland, H (2017, 19 mai). – *Bildene i sosiale medier avslørte ham. Her pågripes dørvakten, mistenkt for å bruke anabole steroider.*

<https://www.aftenposten.no/sport/i/GGBJqQ/bildene-i-sosiale-medier-avsloerte-ham-her-paa-gripes-doervakten-mistenkt-for-aa-bruke-anabole-steroider>

Ekomloven (2017). Lov om elektronisk kommunikasjon (LOV-2003-07-04-83). Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-83?q=ekom>

Familie- og kulturkomiteen. (2007). *Innstilling til Stortinget fra familie og kulturkomiteen*. (Innst. S. nr. 39 (2006-2007)). Hentet fra <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2006-2007/inns-200607-039.pdf>

Forskrift om hva som er dopingmidler (1993) *Forskrift om hva som skal ansees som dopingmidler*. (FOR-1993-04-30-318). Hentet fra <https://lovdata.no/forskrift/1993-04-30-318>

Galligani, N., Renck, A. & Hansen, S. (1996). Personality Profile of Men Using Anabolic Androgenic Steroids. *Hormones and behaviour* 30(21), 170-175. <https://doi.org/10.1006/hbeh.1996.0021>

Gustavsen, Ø. Døvik, O. Moland, A. Wergeland, P. Zondag, M. & Thommessen, L (2018) *Oslo-politiet har henlagt 55.448 saker på et drøyt år*. Hentet fra <https://www.nrk.no/osloogviken/oslo-politiet-har-henlagt-55.448-saker-pa-et-droyt-ar-1.14129595>.

Gundersen, M. L. (2018, 24. mars). 20 kroppsbyggere er siktet etter politiaksjon: - Vi har grunn til å tro at flere benytter ulovlige preparater. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/nyheter/innenriks/20-kroppsbyggere-er-siktet-etter-politiaksjon--vi-har-grunn-til-a-tro-at-flere-benyttet-ulovlige-preparater/3423429454.html>

Harvard Health Publishing. (2019, August 29). Testosterone – what it does and doesn't do. Hentet fra <https://www.health.harvard.edu/drugs-and-medications/testosterone--what-it-does-and-doesnt-do>

Haugen, I. A. & Olsson, S. V. (2015). Kriminaliteten flytter seg til den digitale verden. Hentet fra https://www.nrk.no/norge/_-kriminaliteten-flytter-seg-til-den-digitale-verden-1.12152598

Helljesen, V., Higrav, M. & Kristoffersen, E. B. (2014, 11. juni). -Dette er den farligste rusen vi har. *Nrk*. Hentet fra https://www.nrk.no/norge/_-det-er-den-farligste-rusen-vi-har-1.11759195

Helse- og omsorgsdepartementet. (2012-2013) *Endringer i legemiddelloven*. (Meld St. 107L 2012-2013). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/1281735812e54a7f9850839d1b93e4f8/no/pdfs/prp201220130107000dddpdfs.pdf>

Holland, G & Tiggerman, M. (2016). A systematic review of the impact of the use of social networking sites on body image and disordered eating outcomes. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/298794212_A_systematic_review_of_the_impact_of_the_use_of_social_networking_sites_on_body_image_and_disordered_eating_outcomes

Helse- og omsorgsdepartementet. (2012). *Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk*. (Meld. St. 30 (2011-2012)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/bba17f176efc40269984ef0de3dc48e5/no/pdfs/stm201120120030000dddpdfs.pdf>

Høyesterett (2002-10-08). HR-2001-1561 – Rt-2002-1184 (266-2002). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/avgjorelse/hr-2001-1561-1561a>

Høyesteretts kjæremålsutvalg (1993). HR-1993-2125-S – Rt-1993-1302. Hentet fra <https://lovdata.no/pro/avgjorelse/hr-1993-2125-s>

Johansen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.

Justis- og beredskapsdepartementet. (2008-2009) *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28* (meld St. 22 (2008-2009) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-22-2008-2009-/id540219/?ch=4#kap4-4>

Justis- og beredskapsdepartementet (2014-2015). *Endringer i politiloven mv.* (Prop 61 LS 2014-2015). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/0f5847ca5bae4b2996b6441423e5ea09/no/pdfs/prp201420150061000dddpdfs.pdf>

Kjos, B. (Red.). (2015). *Innføring i informasjonsteknologi*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Legemiddeloven (1992) *Lov om legemidler* (LOV-1992-12-04-132). Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/1992-12-04-132>

Lomell, H. M. & Skilbrei, M.-L. (Red.). (2017). *Kriminologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
Mazzeo, F. (2018). Anabolic Steroid use in Sports and in Physical Activity: Overview and Analysis. Hentet fra http://www.sportmont.ucg.ac.me/clanci/SMJ_October_2018_Mazzeo_113-118.pdf

Meland, S & Hoff, T. (2013). Gutter som bruker androgene anabole steroider – hvem er de og hva trenger de? Hentet fra <http://kompetansesenterrus.no/file/1aas-brukere-meland-og-hoff.pdf>

Moberg, T. & Hermansson, G. (2014). *I hvet på en steroidanvändare*. Göteborg: Mediahuset.

Moltubak, R. (2016, 22 mai). Politiet erkjenner: kan for lite om dopingkriminalitet. *TV2*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/8313666/>

Norden, S. (2013). *How the Internet has Changed the Face of Crime* (Mastergradsavhandling, Florida Gulf Coast University). Hentet fra file:///Users/ninasandnes/Downloads/norden_fgcu_1743_10021.pdf

Norsk helseinformatikk. (2019, 13. desember). Anabole androgene steroider. Hentet fra <https://nhi.no/trening/aktivitet-og-helse/doping/anabole-androgene-steroider/>

Norsk helseinformatikk. (2019, 24. januar). Mannlig hypogonadisme. Hentet fra <https://nhi.no/sykdommer/barn/hormonsykdommer/hypogonadisme-mannlig/>

Nrk.no. (2016, 28. november). Bruk av anabole steroider doblet på seks år. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/bruk-av-anabole-steroider-doblet-pa-seks-ar-1.13248525>

Norsk Narkotikapolitiforening. (2016). *Doping: en veileder i dopingsaker*.

Ordtak.no. (u.å.). Fotball. Hentet 30.Mars 2020 <https://www.ordtak.no/sitat.php?id=8308>

Pallesen. S., Andreassen. C. S., Jensen S. M., Jøsendal. O., Wadsworth. S. & Pettersen. H. S. (2014). Anabole-androgene steroider – en oversikt. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2014/01/anabole-androgene-steroider-en-oversikt>

Politidirektoratet (2014) *Etterretningsdoktrine for politiet*.

hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/etterretningsdoktrine.pdf>

Politiet.no. (2018). STRASAK-rapporten: Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2018/strasak-2018.pdf?fbclid=IwAR0B9w2UtKj8Ba6YO3-kakEz5rdThChRyxFI7Car-TcwWiI553nfDWxoNh0>

Politiet.no. (u.å.). Om nærpolitireformen. Hentet 15. Februar 2020 <https://www.politiet.no/om/narpolitireformen/om-narpolitireformen/>

Politiet.no. (u.å.). Politiets nettpatrulje. Hentet 17. Mars 2020 <https://www.politiet.no/rad/trygg-nettbruk/politiets-nettpatrulje/#undefined>

Politi loven (1995) *Lov om politiet*. LOV-1995-08-04-53. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1995-08-04-53>

Pope Jr., H. G & Katz, D. L. (2003). Psychiatric Effects of Exogenous Anabolic-Androgenic Steroids. I L. M. Wolkowitz & A. J. Rothschild, M.D. (Red.), *Psychoneuro-Endocrinology: The Scientific Basis of Clinical Practice* (s. 331-358). Washington, DC: American Psychiatric Publishing, Inc. Hentet fra https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=SvIxmFNuBAC&oi=fnd&pg=PA331&dq=pope+%26+katz+2003&ots=yPKYvbxne9&sig=2T-HHLYbKP-VhiDUSTG82aamWFA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Pope Jr., H. G., Kouri, E. M. & Hudson, J. I. (2000). Effects of Supraphysiologic Doses of Testosterone on Mood and Aggression in Normal Men: A Randomized Controlled Trial. *Arch Gen Psychiatry* 57,133-140. <https://doi:10.1001/archpsyc.57.2.133>

Procon.org. (2020, 10. Mars). Historical Timeline. History of Performance Enhancing Drugs in Sports. Hentet fra <https://sportsanddrugs.procon.org/historical-timeline/>

Public Health Institute. (2016). Image and Performance Enhancing Drugs. Hentet fra <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/888/IPED%20report%202017.%20FINAL.pdf>

Regjeringen.no. (2018, 28. januar). Videreutvikling av politiet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/innsikt/lov-og-rett--satsing/videreutvikling-av-politiet/id2398894/>

Reinhold, M & Hoberman, J. (2014). The Myth of the Nazi Steroid. I L. J. Gleaves & T. M. Hunt (Red.), *A Global History of Doping in Sports: Drugs, Policy and Politics* (s. 57-62). Abingdon & New York: Routledge. Hentet fra https://books.google.no/books?id=LLzOCwAAQBAJ&pg=PA57&lpg=PA57&dq=The+Myth+of+the+Nazi+Steroids&source=bl&ots=YpPyJETqBN&sig=ACfU3U1kZ7BJ4LSIMPcVifWpEiXHuMn6ZQ&hl=no&sa=X&ved=2ahUKEwjL-MW04r_oAhWS8aYKHfICAngQ6AEwBXoECAoQAQ#v=onepage&q=The%20Myth%20of%20the%20Nazi%20Steroids&f=false

Riksadvokatens rundskriv (2019) *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2019* (rundskriv nr1 2019). Hentet fra: <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2019/05/M%C3%A5l-og-prioriteringer-for-straffesaksbehandlingen-i-2019-.pdf>

Røed, R. (2017, 12. mai). Slik vil politiet komme kriminelle på det mørke nettet i forkjøpet. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/VArJ3/slik-vil-politiet-komme-kriminelle-paa-det-moerke-nettet-i-forkjoepet>

REK. (u.å.). REK-Portalen. Hentet 13. Februar 2020 fra <https://helseforskning.etikkom.no/>

Senatio Research & Actis. (2016). Ungdomsundersøkelse doping. Hentet fra https://www.actis.no/files/docs/ungdomsundersokelse_doping.pdf

Skretting, A. Amundsen, E. *Historisk oversikt over narkotika i Norge 1912-2018*. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/narkotikainorge/narkotika-i-historien/historisk-oversikt-over-narkotika-i-norge-1912-2018/>

Sports Illustrated. (2008, 11. Mars). How we got here. Hentet fra <https://www.si.com/more-sports/2008/03/11/steroid-timeline>

Statistisk sentralbyrå. (u.å.). Befolkning. Hentet 10. Mars 2020 <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/tableViewLayout1/>

Store medisinske leksikon. (2019, 15. juli). Doping. Hentet fra <https://sml.snl.no/doping>

Straffeloven (2005) Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>

Straffeprosessloven (1981) Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Lov 22. mai, 1981 nr. 25). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1981-05-22-25>

Su. T.-P., Pagliaro. M., Schmidt. P. J., Pickar, D., Wolkowitz, O. & Rubinow, D. R. (1993). Neuropsychiatric Effects of Anabolic Steroids in Male Normal Volunteers. *Clinical Investigation*, 269(21), 2760-2764. <https://doi:10.1001/jama.1993.03500210060032>

Sør-Vest pd. & Håland, E. (2019). Doping 2018 - En analyse av den anmeldte dopingkriminaliteten i Sør-Vest pd.

The NIDA Blog Team. (2019, 1. april). What Do Anabolic Steroids Do to Your Body? Test Your Knowledge. Hentet fra <https://teens.drugabuse.gov/blog/post/what-do-anabolic-steroids-do-your-body-test-your-knowledge>

Tollvesenet, (2019). *Dopingmiddel – beslagsutvikling*. Hentet fra <https://www.toll.no/no/om-tolletaten/om-oss/statistikk/beslagsutvikling13-18/dopingmiddel/>

Turnock, L. (2018). *Essays on Masculinity, Media, The Body and Performance-Enhancing Drugs* (1. Utg.). MFA Publication.

Vrabel, K. A. (u.å.). Hva er kroppspress? Hentet 13. Mars 2020 fra <https://www.psykologforeningen.no/publikum/informasjonsvideoer/videoer-om-livsutfordringer/hva-er-kroppspress>

Wathne, C. Talberg, N. Gundhus, O.I. (2019) *nærpolitireformen og politiets relasjon til publikum*. (Arbeidsforskningsinstituttet AFI Rapport 2019). Hentet fra https://fagarkivet.oslomet.no/en/item/asset/dspace:13312/r2019_01_Naerpolitireformen.pdf

Weihei, W. H.-J. (Red.). (2019). *Doping: avhengighet, forfengelighet og ytelse*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Key89. (2010, 5. mars). Sosial persepsjon og selvpresentasjon. Hentet fra <https://sospsyk.wordpress.com/2010/03/05/sosial-persepsjon-og-selvpresentasjon/>

Årsnes, A. (2018). *Digital forensics*.